

გერმანულ-ქართული სისხლის სამართლის პროექტის მეორე სამუშაო შეხვედრის ანგარიში – 2017 წლის მარტი (იენა/პერლინი)*

სამეცნიერო თანამშრომლები *პაულ ანდრეას გლატცი/ფრანც-პეტერ ჰელბიგი*, იენის ფრიდრიხ შილერის უნივერსიტეტი

2017 წლის 15-19 მარტს იენის ფრიდრიხ შილერის უნივერსიტეტსა და ბერლინის ჰუმბოლდტის უნივერსიტეტში ჩატარდა გერმანულ-ქართული სისხლისსამართლებრივი პროექტის მეორე სამუშაო შეხვედრა. პროექტი და მისი მხარდამჭერი – ფოლკსვაგენის ფონდი უკვე ამომწურავადაა წარმოდგენილი პროფესორ დოქ. ედვარდ შრამმისა და პროფესორ დოქ. გიორგი თუმანიშვილის მიერ გერმანულ-ქართული სისხლის სამართლის ჟურნალის 2016 წლის მეორე გამოცემაში, 30-31 გვერდებზე.

მეორე სამუშაო შეხვედრა მიზნად ისახავდა სტიპენდიანტებისა და სახელმძღვანელოთა ავტორების მიერ განხორციელებული კვლევების პროგრესის წარმოჩენასა და პროექტის მონაწილეთა შორის აკადემიური კონტაქტების დამყარების ხელის შეწყობას. 2017 წლის 15 მარტს ქართველი და გერმანელი მონაწილეები შეიკრიბნენ იენაში და დატკბნენ საუნივერსიტეტო ქალაქის ხედით JenTower-ის 24-ე სართულიდან. ეს დღე გაფორმებული იყო იენის ფილარმონიის კონცერტით Jenaer Volkshaus-ში და როკმუსიკის პრეზენტაციით იენის პლანეტარიუმში.

ხუთშაბათს დაიწყო აკადემიური დისკუსი იენის ფრიდრიხ შილერის უნივერსიტეტის მთავარი შენობის სენატის სხდომათა დარბაზში. იენის უნივერსიტეტის დეკანის, პროფესორ ვალტერ პაულისა და იენის უნივერსიტეტის საერთაშორისო განყოფილების ხელმძღვანელის ქალბატონ დოქტორ კლაუდია ჰილინგერის მისასალმებელი სიტყვების შემდეგ, სამუშაო შეხვედრა გახსნა პროფესორმა შრამმა (იენის ფრიდრიხ შილერის უნივერსიტეტი) მოხსენებით „ქართული სისხლის სამართალი ევროპის გზაზე“. ამასთანავე, მიმოხილული იყო საქართველოს ისტორია, სადაც განსაკუთრებული ყურადღება დაეთმო საქართველოსა და ევროპის კავშირის წევრ ქვეყნებს შორის ასოცირების ხელშეკრულების გაფორმებასა და შესაბამის ფონს.

* სტატია ქართულად თარგმნა ჟურნალის სამუშაო ჯგუფის წევრმა ლადო სირდაძემ.

ამ შესავლის შემდეგ, სამუშაო შეხვედრა გაგრძელდა პროექტის სტიპენდიანტის ქალბატონ ანა ნასრაშვილის (თსუ) და პროფესორ ბაჩანა ჯიშკარიანის (თსუ და საქართველოს უნივერსიტეტი) მოხსენებებით ქართული სისხლის სამართლის პროცესის ევროპეიზაციის შესახებ. ქალბატონ ნასრაშვილის მოხსენება შეეხებოდა ქართული სისხლის სამართლის პროცესის ახალ რეგულაციებს, რომლებიც 2014 წლიდან ევროპის კავშირსა და საქართველოს შორის დადებული ასოცირების შესახებ შეთანხმების გაფორმების შემდეგ შევიდა ძალაში. ასევე, ქალბატონმა ნასრაშვილმა წარმოადგინა, თუ რამდენად არის სისხლის სამართლის პროცესის ჰარმონიზებადი დარგები ასოცირების შესახებ შეთანხმების შესაბამისად 2014-2016 წლების ეროვნული სამოქმედო გეგმით დაკონკრეტებული. შესაბამისად, წარმოდგენილი იქნა საპროცესო შეთანხმებისა და დაზარალებულის უფლებების ევროპეიზაციის, მხარეთა თანასწორობისა და პირადი მონაცემების დაცვის უფრო მაღალი სტანდარტების შემუშავებისა და არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების რეფორმის პროცესები. პროფესორმა ჯიშკარიანმა განიხილა ადამიანის უფლებათა დაცვის ევროპული კონვენციის მნიშვნელობა ქართული სისხლის სამართლისათვის, მეტწილად, უდანაშაულობის პრეზუმფციის, სამართლიანი სასამართლოსა და სამართლებრიობის პრინციპების მაგალითზე. დამატებით, პროფესორმა ჯიშკარიანმა წარმოადგინა, თუ რა რანგი ენიჭება კონვენციას ქართული სამართლის სისტემაში და მიუთითა ევროპის კავშირისა და ევროპის საბჭოს ფარგლებში ევროპეიზაციის საერთო და განმასხვავებელ ნიშნებზე.

მცირე შესვენების დროს მოეწყო პატარა ექსკურსია ქალაქში, რომლის დროსაც მონაწილეები ეწვივნენ *პაულ იოჰან ანსელმ ფონ ფოიერბახის* ძეგლსა და უნივერსიტეტის მთავარი კორპუსის ისტორიულ აუდიტორიას.

ხუთშაბათს პროფესორმა გიორგი თუმანიშვილმა (თსუ) და ქალბატონმა ხატია თანდილაშვილმა

(თსუ), რომელიც აგრეთვე პროექტის სტიპენდიანტია, იმსჯელეს საქართველოში დაზარალებულის სამართლებრივი მდგომარეობის განვითარებისა და თანამედროვე ქართულ სისხლის სამართლის პროცესში დაზარალებულის სამართლის ფუნქციის შესახებ ევროპული სტანდარტების გათვალისწინებით. პროფესორმა *თუმანიშვილმა* მიმოიხილა ეს განვითარება და დაასკვნა, რომ საქართველოში 2009 წლის ოქტომბერში გაუქმდა სისხლის სამართლის პროცესის კონტინენტურევროპული მოდელი და ის ჩანაცვლდა ანგლო-ამერიკული სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსით, რის გამოც მან წარმოადგინა დაზარალებულის სამართლებრივი მდგომარეობა, როგორც ძველ, ასევე რეფორმირებულ სისხლის სამართლის პროცესში. ქალბატონმა *თანდილაშვილმა* განაცხადა, რომ ევროპის კავშირმა 2012 წელს დაზარალებულის დაცვის შესახებ დირექტივის გამოცემით დაზარალებულის უფლებები სისხლის სამართლის პროცესში მნიშვნელოვნად გააფართოვა და რომ საქართველოც, 2014 წლის ევროპის კავშირთან ასოცირების შესახებ შეთანხმებით, ვალდებულია გაითვალისწინოს დაზარალებულის უფლებების ევროპული პრინციპები. ამის შემდეგ ქალბატონმა *თანდილაშვილმა* ერთმანეთს შეადარა დირექტივისა და საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის რეგულაციები და დაასკვნა, თუ რა მსგავსებები და განსხვავებებია მათ შორის, რა სამართლებრივი ხარვეზებია საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსში და სად არის მისადაგების აუცილებლობა.

შემდეგ პროფესორმა *ჰაინერ ალვარტმა* (იენის ფრიდრიხ შილერის უნივერსიტეტი) და პროფესორმა *ჯიშკარიანმა* (თსუ) წარმოადგინეს საქმის არსებითი განხილვის პრობლემატიკა გერმანულ და ქართულ სისხლის სამართლის პროცესში. პროფესორმა *ალვარტმა* განაცხადა, რომ სასამართლოს საჯაროობაში აისახება საზოგადოებრივი და პოლიტიკური განვითარება და რომ თანამედროვე პრობლემის გაანალიზება შესაძლებელია განმანათლებელ *პაულ იოჰან ანსელმ ფონ ფოიერბახისა* და იმდროინდელი ცენზურის მიდგომების შესწავლით. პროფესორმა *ალვარტმა* ბოლოს გამოთქვა მოლოდინი, რომ მომავალში ჩამოყალიბდება სასამართლოს საჯაროობის ისეთი ფორმა, რომლის ფარგლებშიც სისხლის სამართლის მართლმსაჯულება საქმის არსებითი განხილვისას ძირითადად სატელევიზიო საჯაროობისაგან დამოუკიდებელი

დარჩება. პროფესორმა *ჯიშკარიანმა* წარმოადგინა ქართული სისხლის სამართლის პროცესის ის დებულებები, რომლებიც შეეხება სასამართლო განხილვების საჯაროობას და აგრეთვე მიუთითა იმ ფაქტზე, რომ, გერმანიისაგან განსხვავებით, საქართველოში ნებადართულია ვიდეოგადაღება და პირდაპირ ეთერში გადაცემა. ეს ფართო საჯაროობა ქართული საზოგადოების მიერ შეფასებულია, როგორც მართლმსაჯულების უწყებების კონტროლის მექანიზმი. ამავდროულად, პროფესორმა *ჯიშკარიანმა* მიუთითა, რომ, მეორე მხრივ, შესაძლოა ამ ღონისძიებებით გარკვეულ შეთხვევებში დაირღვეს ბრალდებულის უდანაშაულობის პრეზუმფცია. მცირედი პირადი შენიშვნა შესაძლოა აქ ნებადართული იყოს: სამუშაო პროცესითა და დისკუსიით დატვირთული ხუთშაბათის შემდეგ პროფესორ *ჯიშკარიანის* პატივსაცემად, მისი იუბილის აღსანიშნავად, გაიმართა მცირე ზეიმი დაბადების დღის მისალოცი სიმღერით, იენური კარაქის კრემის ტორტითა და უამრავი გულითადი მილოცვით.

პარასკევს მონაწილეებმა განაგრძეს მოხსენებათა დისკუსიი იენის ფრიდრიხ შილერის უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტის სხდომათა დარბაზში. პროფესორმა *მორის შალიკაშვილმა* (თსუ) და პროფესორმა *ფლორიან კნაუერმა* (იენის ფრიდრიხ შილერის უნივერსიტეტი) ისაუბრეს არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების ევროპეიზაციის შესახებ. პროფესორმა *შალიკაშვილმა* თავის მოხსენებაში განაცხადა, რომ 2015 წლის ივნისში საქართველოს პარლამენტმა მიიღო არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების კოდექსი, რითაც დიდი ნაბიჯი გადაიდგა ევროპისკენ. პროფესორმა *შალიკაშვილმა* აგრეთვე მიუთითა კოდექსის პრაქტიკაში გამოყენებისას არსებულ გარკვეულ პრობლემებზე და მოითხოვა ქართულ სამართალში ცვლილებების შეტანა. პროფესორმა *კნაუერმა* გაუზიარა მონაწილეებს საკუთარი შეხედულება, რომ საკონსტიტუციო სასამართლოს გადანვეტილებათა, ევროპის სამართლისა და ადამიანის უფლებათა დაცვის ევროპული სასამართლოს გადანვეტილებათა მნიშვნელობა ზოგადად არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულებისათვის და კონკრეტულად – აღზრდის ცნების განსაზღვრის კონტექსტში არ არის სრულყოფილად გაანალიზებული. პროფესორ *კნაუერის* აზრით, უდიდესი მასალების შესწავლა აჩვენებს, რომ ადრინდელი ტენდენციები შესწავლილ დარგებში იმდენად შეუსაბამოა ერთმანეთ-

თან, რომ აღზრდის კონსტიტუციურ- და ევროპის სამართლებრივი ცნებების განსავითარებლად დამატებითი კვლევები საჭირო.

თემათა შემდეგ ციკლში ისაუბრეს ბატონმა ფრანც-პეტერ ჰელბიგმა (იენის ფრიდრიხ შილერის უნივერსიტეტი) და ქალბატონმა თამარ გეგეშიძემ (თსუ) სისხლის სამართლის პროცესში მედიასთან დაკავშირებულ თანამედროვე ევროპულ სტანდარტებზე და დასვეს არაერთი საინტერესო საკითხი. ბატონმა ჰელბიგმა იმსჯელა კიბერდანაშაულის კონვენციის, მონაცემთა შენახვისა და სისხლის სამართლის პროცესში გამოძიების წარმართვის შესახებ ევროპული დირექტივის შესაბამისობაზე. მან ტრანსნაციონალურ კონტექსტში განიხილა სისხლის სამართლის პროცესში ტრაფიკისა და შინაარსობრივი მონაცემების შესახებ ინფორმაციის ხელმისაწვდომობასთან დაკავშირებული ევროპული სტანდარტები. შესაბამისად, მან წარმოადგინა გერმანიაში არსებული სამართლებრივი მდგომარეობა და გამოკვეთა არსებული პრობლემები. გარდა ამისა, ბატონმა ჰელბიგმა მიუთითა იმ როლზე, რომელსაც საერთაშორისო სამართლებრივი დახმარება თამაშობს სისხლის სამართლის საქმეებში. დამატებით მან განიხილა ევროპული პრინციპების შესაბამისად განსახორციელებელი რეფორმის საწყისები, რომელმაც შესაძლოა აგრეთვე წვლილი შეიტანოს სახელმწიფოთაშორისი თანამშრომლობის გაადვილებაში. ქალბატონმა გეგეშიძემ ისაუბრა ქართულ კანონმდებლობასა და საერთაშორისო სტანდარტებზე, რომლებიც ეხება თანამედროვე კომუნიკაციის საშუალებების შედეგად წარმოშობილ მტკიცებულებათა შესწავლასა და შეფასებას. ქალბატონმა გეგეშიძემ მოცემულ ფარგლებში წარმოაჩინა ქართულ კანონმდებლობაში შესული ცვლილებები, რომლებიც მიზნად ისახავდა ადამიანის უფლებების მაღალ დონეზე დაცვის უზრუნველყოფას. ის აგრეთვე შეეხო იმ პრობლემებს, რომლებიც წარმოიშვა საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2016 წლის 14 აპრილის გადაწყვეტილებით, კერძოდ, უფლებამოსილი ორგანოს ხელმისაწვდომობას კომუნიკაციის მონაცემების შესახებ და მონაცემთა შენახვის საქართველოში. დამატებით ქალბატონმა გეგეშიძემ გააანალიზა 2017 წლის მარტის ცვლილებები, რომლებიც საკონსტიტუციო სასამართლოს ხსენებული გადაწყვეტილების საფუძველზე იქნა მიღებული.

შაბათს სამუშაო შეხვედრის მონაწილეები გაემგზავრნენ ბერლინში, რათა იქ პროფესორ დოქტორ მარტინ ჰეგერის (ბერლინის ჰუმბოლდტის უნივერსიტეტი) საორგანიზაციო ხელმძღვანელობით, ბერლინის ჰუმბოლდტის უნივერსიტეტში გაეგრძელებინათ სამუშაო შეხვედრა. ჰუმბოლდტის უნივერსიტეტის სისხლის სამართლის სამეცნიერო ბიბლიოთეკაში იურისტები ბატონი რატი ახალაია (საქართველოს უნივერსიტეტი) და ბატონი დავით ჩიხლაძე შეუერთდნენ ჩვენს შეხვედრებს.

მოგვიანებით სამართლის დოქტორმა ბატონმა გიორგი დგებუაძემ (თსუ), პროფესორმა მერაბ ტურავამ (საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს მოსამართლე, თსუ) და სამართლის დოქტორმა ბორის ბურგჰარდტმა (ბერლინის ჰუმბოლდტის უნივერსიტეტი) წარმოადგინეს ქართული სისხლის სამართლისა და საერთაშორისო სამართლის აქტუალური საკითხები. განსაკუთრებული აქცენტი გაკეთდა 2008 წლის ომზე კავკასიაში. ბატონმა დგებუაძემ დაწვრილებით ისაუბრა კავკასიის ომის დროს განხორციელებულ საბრძოლო მოქმედებებზე და კონფლიქტის მონაწილე მხარეების მიერ საერთაშორისო სამართლის დარღვევაზე. შემდეგ მან წარმოადგინა ამ კონფლიქტში არსებულ პროცესებთან დაკავშირებით საერთაშორისო სისხლის სამართლის სასამართლოს კომპეტენციის შესახებ საკუთარი კვლევის შედეგები. პროფესორმა ტურავამ მიმოიხილა ქართული კანონმდებლობისა და საერთაშორისო სამართლის შესაბამისობის თანამდეროვე განვითარება. ამასთან, მან ხაზგასმით აღნიშნა, თუ რამდენად ახდენს გავლენას საერთაშორისო და ევროპული ნორმები ქართულ კანონმდებლობაზე. ამის შემდეგ ბატონმა ბურგჰარდტმა მიმოიხილა გერმანიის საერთაშორისო სისხლის სამართლის კოდექსის წარმოშობა და საფუძვლები. მან დაწვრილებით აღწერა გერმანიაში არსებული ადრინდელი საერთაშორისო სისხლის სამართლის პრაქტიკა. ამასთანავე, ბატონმა ბურგჰარდტმა ხაზი გაუსვა, რომ მთავარი პროკურატურა გერმანიის საერთაშორისო სისხლის სამართლის კოდექსის ჩანაწერებს იყენებს, როგორც დამატებით ინსტრუმენტს ტერორიზმთან სისხლისსამართლებრივ ბრძოლაში, რაც საკმაოდ ბუნდოვან გადაწყვეტას წარმოადგენს. ბოლოს სამართლის დოქტორმა ბატონმა ბურგჰარდტმა განმარტა კოდექსის მე-13 მუხლით მოწესრიგებული აგრესიის დანაშაული, რომელმაც 2017 წლის პირველი იანვრიდან სისხ-

ლის სამართლის კოდექსის მე-80 მუხლის ძველი რედაქციით გათვალისწინებული აგრესიული ომის შემადგენლობა ჩაანაცვლა.

სამეცნიერო პრეზენტაციების დასასრულს, მოხსენებები გააკეთეს პროფესორმა ჰეგერმა (ბერლინის ჰუმბოლდტის უნივერსიტეტი) და დოქტორანტმა ბატონმა გიორგი მირიანაშვილმა (თსუ), რომელიც ასევე სისხლის სამართლის პროექტის სტიპენდიატია. მოხსენებები შეეხებოდა საერთაშორისო სამართლებრივ დახმარებას გერმანიასა და საქართველოს შორის დანაშაულთა გამოძიებისას. პროფესორმა ჰეგერმა ისაუბრა ევროკავშირის ფარგლებში სამართლებრივ დახმარებაზე ორმხრივი შეთანხმების საფუძველზე ევროპული ორდერის მაგალითზე. მან ასევე შეაქო პრაქტიკის კვლევის შედეგად წარმოჩენილი დადებითი გამოცდილებები, რომლებიც უკავშირდება ევროპულ ორდერს. მეორე მხრივ, მან ასევე მიუთითა პრობლემებზე, რომლებიც წარმოშობის ქვეყნის პრინციპსა და ეკონომიკური სამართლიდან სისხლის სამართლის ფარგლებში გადასვლას უკავშირდება. სამუშაო შეხვედრის ბოლო მომხსენებელმა ბატონმა მირიანაშვილმა ისაუბრა სისხლის სამართლის დარგში ევროპის კავშირის ქვეყნებსა და საქართველოს შორის ასოცირების შესახებ შეთანხმების ფარგლებში თანამშრომლობის შესახებ. ამჟამინდელი მდგომარეობის ანალიზში მან მიუთითა ევროპის კავშირის წევრ სახელმწიფოებსა და საქართველოს სასამართლოებს შორის თანამშრომლობის გაფართოების შესაძლებლობაზე.

პროფესორმა შრამმა, პროექტის ქართველი პარტნიორის, პროფესორ თუმანიშვილის სახელით, გულითადი მადლობა გადაუხადა სამუშაო შეხვედრის მონაწილეებს, იენელ ორგანიზატორებს ბატონ პაულ გლატცსა (იენის ფრიდრიხ შილერის უნივერსიტეტი) და ქალბატონ პეტრა რიხტერს (იენის ფრიდრიხ შილერის უნივერსიტეტი), აგრეთვე სხდომის თარჯიმანს, სამართლის დოქტორ ქალბატონ ხატია კიკალიშვილს. მადლობა დაიმსახურა აგრეთვე ქალბატონმა დოქტორმა ასტრიდ ბოტკმანმა, რომელიც მრავალწლიანი სამსახურის შემდეგ, ყოფილი მხარდამჭერი რეფერანტის, დოქტორ ვოლფგანგ ლევერმანის წასვლის შემდეგ ფოლკსვაგენის ფონდის ფარგლებში კურიერს პროექტს და რომელმაც შეძლო სამუშაო შეხვედრის განმავლობაში პირადი შთაბეჭდილება შეექმნა პროექტის მსვლელობასა და მონაწილეებზე. პროექტი

გაგრძელდება საზაფხულო სკოლით ბათუმში 2017 წლის სექტემბერში და 2018 წელს მესამე სამუშაო შეხვედრით თუბინგენსა და სტრასბურგში.